

Kunan kay wakichiyninchejpi ñawpajman rillasunpuni munasqa radiota uyarej qheshwamasi ajinmanta sumajta kay llajtanchej ukhupi tiyakunapaj, sonqo qhallallayta Diospi tarinapaj, kunantaj yachakullasunpuni diosmanta qhelqasqaman jina, josej kawsayninta unancharispa, chaypajtaj Ñawirisunchej 14 chijllayta, Genesis qhelqamanta: *41 t'aqata*

Chayta uyarispa, Faraonqa Joseta carcelmanta wajyachimorqa. Payta orqhomorqanku uskhay uskhayta. Josetaj chujchanta k'utuchikorqa, jinaspataj p'achanta cambiakuytawan Faraonman rerqa. (Gen.41.10-14)

Egiptomanta Faraon, chayta uyariytawan, ujllata kamacherqa Joseta pusamunankuta, is kaynin mosqoyninta sut'inchamampaj, imaraykuchus llakikusharqa imachus ninayasqanta mana yachaspa. Kay vinota jaywaj runapis kusikorqa, jinamanta Joseman manunta junt'ayta munasharqa. Joseta orqomunku carcelmanta, paytaj sumajta mayllakuytawan, sumajta p'achallikuspa ima rerqa Faraompa ñawpaqenman. Chay chhika unaymanta carcelmanta llojsisharqa, wañusqamanta kawsarimunman jina karqa. Manchayta t'ukunapaj jina, ujllata llojsimushan, mana piniyoj kaspapis. Ñawirina kunanqa 15,16 chijllaykunata, Genesis qhelqamanta, 41 t'aqapi:

Paytaj nerqa Joseman: Noqa mosqokuni, nitaj pipis kanchu sut'inchapuwaj; uyarinitaj qan mosqoykunata uyarispa sut'inchasqaykita, nispa. Josetaj nerqa: Chayqa mana noqamantachu; Dios atin sut'inchapusuyta allinniypikaj, nispa. (Gen.41:15,16)

Sumajta reparana Jose Faraonman nisqanta, *mana noqamantachu, Dioslla atin sut'inchapusuyta ...* nispa nin. Ujtawan yuyarichiyku ñawpajpiña nisqanchejta, pillapis Diospi jap'ikuspa kawsakun chayqa, Diosta jatunchan imata ruwaspapis. Noqanchejllamanta ruwaspaqa, pantaykusun, aycha munaywan atipachikusun, mana munashaspapis. Chayjinata urmayqa p'enqaypi churawanchej, Diospa contranpitaj churawanchej. Ajinamanta Joseqa Faraonman willan Diospa willasqanta paypa allinninmpaj kasqanta. Faraon mosqoyninta rimarin Joseman, paytaj uyariytawan, rimarin Diospa makimpi kasqanta ima mosqoytapis sut'inchayqa; mana makiypichu,- nispa rimarin. Reparana 21 chijllaypi nisqanta, chay tullu wakas wira wakasta mikhuykuytawan kikin tullullapuni kanku,

unphullataj kasharqanku. Kunan 25 chijllaypi willan iskaynin mosqoykuna uj yuyayllata willasqanta. Ñawirina 25 chijllayta:

Chantá Joseqa Faraonta nerqa: Iskaynin mosqokusqasniyki ujlla kanku. Dios willasunki pay imatachus ruwanan kasqanta.(Gen.41:25)

Jose rimarin Faraonman Tata Dios mosqoykunawan willasqanta, chay llakiy yarqhaypaj wakichikunanpaj. Iskaynin mosqoykunawan willashan sumajta uyarinampaj. Ajinamanta Faraonman rikuchishan tukuy imapis Diospa makimpi kasqanta, parapis, intipis; paypa munaynimpi purinku. Ñawirina kunanqa 26-31 chijllaykunata, kay 41 t'aqa, Genesis qhelqamanta:

Qanchis wira wakasqa qanchis watas kanku, kikillantataj niyta munan qanchis trigo umaspis. Chay iskaynin mosqoykuna ujllata niyta munan. Qanchis millay tullu wakastaj, wira wakaspa qhepanta llojsimojkunapis kanku qanchis watas. Kikillantaj qanchis millay trigo umas inti llojsimuynejmanta jamoj wayraj ch'akichisqampis qanchis yarqhay watas kanku. Kay imatachus nishayki, chayllatataj Diospis willasunki pay imatachus ruwanan kasqanta. Kay tukuynin Egipto jallp'aspi qanchis watasta sumajta mikhuykuna poqonqanku. Chantá qanchis watastataj sinch'i yarqhay kanqa. Chayrayku ni pipis yuyarenqachu qanchis watasta sumajta mikhuy poqosqanta. Ajinata yarqhayqa tukuynin jallp'aspi k'atej nichenqa. Yarqhayqa anchapuni kanqa, mana awantay atina; ñawpajta sumajta poqosqanqa qonqaypi qhepakonqa q'ara t'ojrapacha. (Gen.41:26-31)

Diospa atiyinwan Joseqa willapun Faraonman imastachus chay iskaynin mosqoykuna willasqanta. Qanchis watasta sumajta poqonqa, chanta qanchis watastataj mana imapis poqonqachu, jatun yarqhay kanqa, nipun sut'isituta. Kay mosqoykunawan Dios Faraonman willashan wakichikunampaj, sumaj poqoy wataspi jallch'anampaj tukuy imata, ama yarqhaymanta tukuy wañunankupaj. Ajinata Faraonman willarin Joseqa. Chayta Rikuna kunanqa 32,33 chijllaykunata:

Qanqa iskay kutita kikillantapuni mosqokusqanki imaraykuchus Diosqa ruwanampuni kashan chayta, imatachus ruwayta munasqanman jina usqhayllata. Chayrayku allin kanman uj sumaj yuyayniyoj, yachayniyoj runata mask'anayki kay llajtamanta cuentayoj kanampaj. (Gen.41:32,33)

Chay sumaj nisqanta uyarispa, Faraonqa Joseta churarqa tukuy Egiptopi poqoykunata waqaychanampaj, chay qanchis yarqhay wataspi mana poqojtin

mikhunankupaj. Kay 34-37 chijllaykunapi Jose nerqa imaynatachus wakichikunata chay yarqhayta atipanapaj:

Qanqa kayta ruwawaj: Ajllay allin kamachejkunata, paykuna tukuynejpi kamachimunankupaj, llank'achimunankupaj, jinaspataj trigota phisqaman t'aqaspa ujnin kaj t'aqata tantachinankupaj, chay qanchis wataspi sumajta poqoshajtin. Chay sumaj watas jamojpi trigota tantachunku tukuy runas yarqhay wataspi mikhunankupaj. Chayta tantachunku, qampa nisqaykiman jinataj llajtaspi waqaychachunku. Ajinamanta trigoqa kanqa runas mikhunankupaj amataj yarqhaywan wañunankupaj, Egipto jallp'aspi manchay yarqhay kashajtin. Chay jinata Josejpa nisqanqa allin rijch'arqa Faraonman, jinallataj kamachisninmampis. (Gen.41:34-37)

Faraon wakichikunan karqa chay sumaj poqoy wataspi jallch'aspa, ajinata Jose willarqa. Jatuchej waqaychana pirwasta ruwachispa, chaypi waqaychanan karqa ama yarqhaymanta wañunankupaj chay jamoj qanchis wataspi mana ni ima poqojtin . Faraon reparan Jose sumaj yuyayniyoj kasqanta chay cargoyoj kanampaj, ajinamanta Dios yuyasqanman jina ruwakun. Ñawirinallapuni chaymanta :

Chantá Faraonqa nerqa: Waj runata tarisunmanchu kay runata jina Diospa espirituyniyojta? Nispa. Josemantaj nerqa: Mana pipis kanchu qan jina sumaj yuyayniyoj, yachayniyoj runa. Dios qanmanqa yachachisunki kay tukuy imas kananmanta. Qanmin kamachinay wasipi imaschus ruwananmanta kamachiy ari, tukuy runastaj qampa kamachisqaykita kasusonqanku. Noqalla qanmanta aswan kuraj kasaj, imaraykuchus noqaqa rey kani. Noqaqa qanta ajllaspa, kay tukuynin Egiptota kamachinaykipaj churayki. (Gen.41:38-41)

Reparana imaynatachus Joseqa carcelpi wisq'asqa kasharqa, tukuy imamanta qonqasqa. Kunantaj jatun t'ukuna imas wakichikushajtin, payta pusamunku mosqoyta sut'inchampaj, chanta imaynatachus chay jatun yarqhaypaj wakichikunankupaj. Kikin Faraon reparashan kay waynuchu sumaj yuyayniyoj kasqanta, Diosmanta yachakuspa kasqanta. Joseqa Diospa yanapayninwan sumajta yuyaycharqa, chay qanchis sumaj poqoyniyoj wataspi jallch'anankuta, imaraykuchus jamoj qanchis watasqaspeqa mana imapis poqonqachu, chayrayku waqaychasqanku mikhunasta kawsanankupaj. Egipto jallp'api jatun mayu Nilo yakusninwan qarpaspa trigota poqochinku, pisillata paramusqanrayku. Sichus pata

lomasman mana paranchu chayqa, yaku mayupi pisiyapun, manataj poqoy kanchu, tukuynin suyupi yarqhayman urmanku.

Faraon repararqa Jose sumaj runa kasqanta, Diospa yanapayninwan purisqanta, chayrayku payta churan tukuy llajtanta wakichinampaj. Kunan waturikuna, imaraykutaj Tata Dios Joseta Potifarpa wasinman churarqa, tukuy llank'ajkunata kamachispa llank'anampaj? Kunanqa tukuy Egiptomanta kurajkunata kamachenqa, ujllata carcelmanta llojsimuspa Faraonpa wasinman chayan, chaypi kuraj kamachej kanampaj. Kunan Faraompa makinmanta jap'in tukuy atiyta kamachinampaj uj sumaj cargota jap'in. Rikuna kunanqa 42-44 chijllaykunapi, kay Genesis 41 t'aqapi:

Chayta niytawantaj, Faraonqa selloyoj anillonta makinmanta orqhoytawan, Josejpa makinman churaykorqa. Chaymantataj kamacherqa sumaj lino p'achasta churanankuta, jinaspataj kunkanman churaykorqanku qorimanta ruwasqa walqata. Chaymantataj Josetaqa ujnin sumaj kaj carretaman wiharicherqanku, ñawpaqentataj qhaparisperqanku: Pasachiychej, nispa. Ajinata Josetaqa ajllaspa, churarqanku kamachej kanampaj tukuy Egipto jallp'api. Faraontaj nerqa: Noqalla Faraon kani, chaywampis kay tukuynin Egipto jallp'api mana pipis makinta, nitaj chakintapis oqharenqachu, qan mana imatapis nejtijkeqa, nispa. (Gen.41:42-44)

Jaqay p'unchaykunapi kuraj kamachej anillompi selloyoj kaj, chaywan imatapis sellajtenqa junt'akunan karqa. Chay atiyta Faraon Joseman korqa, ajinamanta kawsaynenqa waj jinaman chayan, kunanqa tukuy runa payta napaykushanku, manaña wajcha runachu kashan. Rikuna kunanqa 45 46 chijllaykunata:

Chantá Josemanqa Faraon churarqa Zafnat-panea sutita. Chaymantataj payta casaracherqa On llajtamanta sacerdote Potiferaj ususin Asenatwan. Ajinamanta Joseqa muyumorqa tukuy Egipto jallp'asta. Joseqa kinsa chunka watasniyoj karqa Egiptopi reyman pusashajtinku. Chaymanta Joseqa Faraonpa ñawpaqenman rispa, qallarera tukuynin Egipto jallp'asta riyta. (Gen.41:45,46)

Munasqa uyarej wawqemasi, Joseman waj sutita churasqanku: Zafnat-panea, nispa, chayqa: qheshwa parlayninchejpi niyta muna. “pakasqa imasta sut'inchaj” nispa, Joseqa kinsa chunka watasniyoj karqa kamachej jina yaykushajtin. Uyarinchej kayta, 13 watasta Egipto jallp'api kasqanta, iskay watastataj carcelpi wisq'asqa kasqanta. Ichapis 10 watasta Potifarpa jallp'ampi llank'arqa.

Kay 13 watasta Joseqa pisipaj qhawasqa, wajcha runa karqa, kunantaj kuraj kamachej, Faraompa qhepallampi kashan. Watukunchej, imaynapitaj ajina allin kargoman chayan? Imaynapitaj Faraon Joseta chay jinata ajllan, mana rejsisqan runatari? Arí, Diospa makimpi Joseqa kawsakurqa, ajinapi Dios Joseta tukuy kay wataspi wakichisqa jatun kamachej kanampaj. Genesis qhelqapi 50:20 chijllaypi willan, wawqesnín pantaykuspa vendeykusqankupis, Diospa yanapayninwanqa sumajta wakichikunampaj kasqa. Chayrayku munasqa kawsaqey Mayta kusikuna Diospa makimpi kaspaqa.

Jaqay p'unchaykunapi, Egipto jallp'ata kamachisharqa waj llajtayoj ayllumanta runas, "hixos", nisqa. Paykuna t'iu pampasmanta jamuspa Egiptota kamachisharqanku, chayraykuchá Josetapis karu llajtamanta kajtin astawan sumajpaj rikurqa. Chantapis Faraon uyarerqa imaynatachus Joseqa cheqan runa kasqanta, mana puraj uyachu. Tata Dios yachachisqa Joseman k'acha sonqoyoj runa kanampaj, tukuypis paypi atienekunankupaj. Ajinamanta Faraompis Josepi atienekun tukuy Egipto jallp'api purinampaj.

Jinallatataj Joseqa sumajta wakicherqa Egipto runasta, Faraon kamachisqanta junt'anampaj, mana qhellakuspa, nitaj jatunchakuspa. Chay pasayta, hixos ayllumanta kajkuna Egiptomanta wijch'uchikorqanku, ajinata ñawirinchis Exodo qhelqapi 1:8 chijllaypi: ***Chay qhepata waj reyñataj Egiptopi sayarerqa; payqa Joseta mana rejserqachu...*** Diospa nisqasnín junt'akumpuni. Kunanqa astawan t'ukurina Joseta rikuspa,

ñapis kaypeqa josej kunkanman walqata churanku, chaywan kamachej kasqanta rikuchinku. Chanta warmillichinku, sacerdotej ususinwan, mana ayllumanta warmiwanchu. Kaypi reparanchej Jesusman rijch'akusqanta. Kunan p'unchaykunapi Jesuspis mask'ashan waj ayllusmanta warmita, chayqa iglesiapi kajkuna kanchej.

Reparanallataj 46 chijllaypi willasqanta. Jose kinsa chunka watasniyoj kasqanta Faraonman parlashajtin. Jesuspis kinsa chunka watasniyoj karqa kay pachapi ruwananta qallarishaspa, ajinallatataj Josepis Egiptopi kamachiyta qallarín kinsa chunka watasniyoj kashaspa. Chanta imananqataj? Ñawirina 47,48 chijllaykunapi nisqanta, kay Genesis qhelqa, 41 t'aqapi:

Chay wataspi chajrasqa sumajta poqorqa oqhariy mana atinasta. Chay trigostaqa Jose waqaychacherqa qanchis wata junt'api; sapa llajtapi waqaychacherqa chay qayllaspi poqojta. (Gen.41:47,48)

Chay sumaj poqoymanta Jose tantaykucherqa jatuchej pirwaspi, kanchis watantinta, chaywan yarqhay chamojtin tukuyman yanapanampaj. Diospa yuyaschasqanman jina tukuynejpi waqaychacherqa trigota, mana pisinampaj yerqay chayamojtin. Kunampis, jatuchej suyuspi ruwanku jatuchej pirwasta, chaytataj sutichanku silos nispa chaypi waqaychanku trigota, cebadata, soyatapis, imaraykuchus ch'aki tiempo jamojtin chay waqaychasqamanta orqospa ventaman churanku. Wakin suyupi sajra wayra tukuy imata urmachin, mana chayqa mana tiempompi para chamojtin tukuy tarpusqa ch'akipun, mana poqoyniyojta saquespa.

Ajinamanta mañakunku qhapaj llajtasman chay pirwaspi jallch'asqankumanta apachinankuta, chay pisi kapuyniyoj runakuna ama yarqhaymanta wañunankupaj. Bolivia suyunchejpi manaraj trigota sumajtachu poqochinchej, chayrayku sapa wata Argentinamanta rantinanchej tiyan, Estados Unidosmanta ima. Wakinta apachimunku uj yanapata jina, mana t'anta pisipanampaj llajtasninchejpi. Ajinapuni kunankamapis wakin wataspi sumajta poqon, wakimpitaj pisillata poqon, chayrayku purajmanta yanapanakuspa kawsananchej tiyan.

Jose sumajta waqaycharqa sumaj wataspi, chanta yuyaychakurqa imaynatachus tukuyman yanapanapaj mana pisinanpaj ni mayqenmampis. Ñawirina 49 chijllaypi: ***Joseqa chay wataspi trigota oqharerqa mama qocha kantupi t'iu chhikatapuni. Chay chhika trigota manaña pesaspachu jap'ej, jinallataña jallch'aj, imaraykuchus mana yupay atina karqa.***

Egiptota ninku runaj pirwan kasqanta, trigota sumajta poqochisqankurayku. Jose kamachishajtenqa astawan ashkhataraj poqocherqanku, tukuy ayllusman mikhuchinapaj. Rikuna kunanqa, Joseta wasimpi kawsakujta, 50-52 chijllaykunapi: ***Manaraj chay yarqhay watas chayamushajtin, Josejtaqa iskayña churisnin karqa Asenat warmimpi. Kuraj kajta suticharqa Manases sutiwan, imaraykuchus nerqa: Dios qonqachiwan tukuy llakiyniyta, ayllusniytawan, nispa. Sullk'a kajtataj suticharqa Efrain sutiwan, imaraykuchus nerqa: Dios niwan wawasniyoj kanayta runaj llajtampi may llakisqa ñak'aripa purisqaypi, nispa. (Gen.41:50-52)***

Wasimpi warminwan ujchakuspa, Joseqa iskay churisniyojña karqa manaraj yarqhay tiempo chamushajtin. Kuraj churinta suticharqa *Manases*, niyta munan “Dios qonqachiwan”. Kay sutiwan tukuy llakiyninta saqepuspa, Diosllapipuni suyaspa kawsakuyta munaspa. Ashkha ruwanayoj kaspataj tatanta, wawqesnintapis

qonqapurqa. Manaña wajchañachu karqa, wasimpi kajkunawan, churisninwan kusiyllapiña tiyakosharqa.

Kunan yuyarina 14 chijllaypi nisqanta, Jose sumajta *chujchanta k'utuchikorqa*, sumaj p'achata churakorqa Faraompa wasinman yaykunampaj.

Egipto ayllumanta runasqa sumajta chujchankuta k'utuchikoj kanku, Israel ayllusmanta kajkunari mana k'utuchikojchu kanku, chhunkankutapis wiñachej kanku. Ajinaqa ñawpa kayninta saquespa, mosoj aylluswan ujchakun, Egiptomanta runaswan. Kawsarimuspa jinarqa, ñawpa llakiyninta saqepuspa, mosoj kawsayman yaykupun. Chayrayku churintapis sutichan “Dios qonqanchiwan” *Manases*, nispa. Iskay kaj churintataj suticharqa *Efrain* sutiwan, chayqa niyta munan “Mirachin” nispa. Imaraykuchus kunanqa kusion miraykusharqa,

manaña llakiywan sayk'usqachu, astawampis tukuy runa sumajpaj qhawaj kanku, wasimpitaj tukuy ima junt'a karqa. Chay jinata sumajta llank'anampaj Tata Dios wakichisqa Josetaqa, kinsa chunka wataspi, ari munasqa wawqemasi, kaymanta jaqayman purichispa. Rikuna kunanqa 53 chijllayta:

Ajinamanta junt'akorqa chay qanchis watas, mayk'ajchus sumajta chajras poqorqa Egiptopi, chay watas. (Gen.41:53)

Kaykama ñapis Joseqa 37 watasniyojña, pisi poqoyniyoj yarqay watas qallarishan, llank'anantaj astawan yapakushan. Ñawirina 54, 55 chijllaykunapi:

Qallarikamorqankutaj qanchis yarqhay watas, Josejpa nisqanman jina. Sapa naciompi yarqhay karqa. Egiptollapi mana karqachu; jaqaypeqa mikhuna kallarqa. Egiptopi mikhuymanta pisipaspaqa, runas rerqanku Faraonmanta mañakoj. Faraontaj egipciosman nerqa: Rispa, Josemanta mañakamuychej, ruwaychejtaj paypa nisqanta, nispa. (Gen.41:54,55)

Ujtawan rikunchej Joseqa Jesusman rijch'akusqanta. Tukuynejmanta runas mask'anku t'antata mikhunankupaj. Jesusrí nerqa: *Noga chay kawsachej t'anta kani*, nispa Jn.6:35pi. Chanta reparanallataj Faraon nisqanta: *ruwaychejtaj paypa nisqanta...* Jinallatataj Maria, Jesuspa maman nillarqataj sirvejkunaman: “... Paypa tukuy nisqanta ruwaychej, nispa.” Jn.2:5pi. Kunan astawan ñawirina 56,57 chijllaykunata, kay 41 t'aqata tukuchaspa:

Yarqhay tukuynej llastaspi kajtintaj, Joseqa kicharerqa, may pirwaspichus trigo jallch'asqa karqa, chaykunata, egipciosman trigota vendenampaj, imaraykuchus

yarqhayqa astawan astawan yapakusharqa tukuynejpi. Tukuynin nacionesmanta Egiptoman jamusharqanku Josemanta trigota rantikoj, imaraykuchus manañapuni ni may llajtaspi imapis karqachu mikhunankupaj. (Gen.41:56,57)

Pisi poqoyniyoj yarqay watas qallarikorqa, chay qanchis watas Jose willasqanman jina. Josetaj pirwaspi waqaychasqanmanta kunanqa pisichikojkunaman trigota vendeshan, tukuynejmanta trigota mask'aspa jamojkunaman, ajinata 56 chijllaypi willashan. Ima sumajpuni kashan tukuy ima Diospa nisqanman jina junt'akusqanqa, chayrayku munasqa runamasi tukuy imapi noqanchejqqa Diospi suyakuna, payqa jatun munakuyninwan tukuy imata allimpi kawsananchejpaj wakichejnqa.

Uj wasipi maman onqoykurqa, sullk'a ususintaj sapallan kasper mamanta atiendekun unay watasta. Kuraj wawasnenqa sapa ujnin wasinkumanta semanapi ujllata mamanta watukuj jamoj kanku, qosampis llank'anawan mana atiendeyta aterqachu. Chay sullk'a ususillan tukuy tiempo atiendekun, jampejkunapis uj rato jampiytawan ripunku, paylla mamanta tuta p'unchay atiendekun, imaraykuchus Diospa munayninta junt'ayta munasqanrayku, chayrayku tukuy sonqo mamitanta tuta p'unchay atiendekun. Pillapis Diospa munayninta junt'aspa kawsakun chayqa, astawan kusi samaypi tiyakunqa, wiñay kawsaymantaj yaykuponqa.

Qanrí munasqa uyarej wawqemasi, imaynatataj kawsakushanki? Munaynillaykipichu purikushanki, chayrí Jose jinachu Diospa munayninta kasukuspa kawsakushanki? Diospi jap'ikuspa kawsaspaqa, ima llakiy kajtimpis mana sapanchischu kanchis, Tata Dios noqanchejwan kashan, maymantapis orqomuwasun. Ima juchanchejtapis llimphuchawasun Jesucristopi jap'ikojtinchej, ajinamanta wiñay kawsayman yaykuchiwasun. Aycha munayllapi purispaqa, supaypa munaynimpi purinchej, juchapi watasqa kanchej, chaymantaqa Jesucristolla kacharichiyta atiwasun, mana waj kanchu. Diosman k'umuykuspa mañakuna, ajinapi juchanchejta pampachaspa mosoj kawsayta qowasun.

Ajinamanta kay wakichiyta tukuchanchej, q'aya rillasunpuni khuska tukuy Bibliamanta yachakuspa, ama chinkapunkichi. Qanwan noqwan diostatanchejwan ima khuskacharikuspa k'acha imasta yachaqarikusun chyakamaqa allin kusionqalla tiyarikushay